

Med bidrag från

2018

Specialpedagogiska
skolmyndigheten

Utvecklingsprojekt

Alla kan! En tillgänglig vuxenutbildning

Att skapa ett gemensamt förhållningssätt i arbetet
med elever i behov av anpassningar och stöd

Kompetenscenter, Köpings kommun

2019-02-01

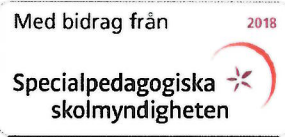
Målgrupp: Lärare och elever inom vuxenutbildningen

Projektperiod: 2018-01-01 – 2018-12-30

Projektledare:

Katarina Jakobsson

Katarina.jakobsson@koping.se

Utvecklingsprojekt

Innehåll

Innehåll.....	2
Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Projektets syfte och mål	6
Genomförande och delaktighet	6
Genomförande.....	7
Stödgruppens organisation	7
Rutin.....	11
Fortbildning.....	13
Handledning för kollegor	13
Pedagogiska hjälpmedel och digitala verktyg	13
Elevstödjande verksamheter.....	15
Delaktighet	17
Uppföljning av projektets mål.....	18
Att skapa en fungerande rutin	18
En organisation som fungerar stöttande för elever och lärare.....	18
Kunskap om olika pedagogiska arbetssätt.....	19
Trygghet och gemensamt förhållningssätt.....	19
Analys och resultat	21
Lärdomar och rekommendationer	22
Källor.....	24
Skriftliga källor	24
Elektroniska källor	24
Bilaga 1:1	25
Bilaga 1:2	26
Bilaga 1:3	27
Bilaga 2:1	28
Bilaga 3:1	29
Bilaga 4:1	30
Bilaga 4:2	31

Bilaga 4:3	32
Bilaga 4:4	33
Bilaga 4:5	34
Bilaga 4:6	35
Bilaga 5:1	36
Bilaga 5:2	37
Bilaga 5:3	38
Bilaga 5:4	39
Bilaga 5:5	40
Bilaga 5:6	41
Bilaga 5:7	42
Bilaga 6:1	43
Bilaga 6:2	44
Bilaga 7:1	45
Bilaga 8:1	46
Bilaga 8:2	47

Sammanfattning

Med hjälp av projektmedel via Specialpedagogiska skolmyndigheten har en projektledare anställts för att planera, genomföra och följa upp projektet som syftade till att öka lärares kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Målet var att skapa ett gemensamt förhållningssätt i arbetet med elever i behov av anpassningar och stöd. I projektet anordnades kompetensutveckling i form av kollektivt lärande där lärarna deltog i den nätbaserade kursen NPF som utformats av SPSM. Under sex träffar har lärarna träffats för att delge varandra sina tankar och reflektioner utifrån varje kursmoment. I projektet har också workshops anordnats där lärare har fått träna på att använda de digitala programmen Trädet web och TIKI Reader och detta har sedan fått ligga till grund för det elevstödjande verksamheter som startats under projektet.

Utöver de kompetensutvecklande aktiviteterna har rutiner reviderats och utformats och i samband med detta har även organisationen kring skolans Stödgrupp och arbetet med elever i behov av anpassningar och stöd förändrats till att inkludera alla lärare. Detta har lett till en röd tråd mellan elever, lärare, Stödgruppen, stödsamordnare, lärare med specialpedagogisk kompetens och ledning.

Sökord:

Kollektivt lärande

Extra anpassningar

Förhållningssätt

Digitala verktyg

Rutiner

Bakgrund

Kompetenscenter är en kommunal vuxenutbildning i Köping. Skolan erbjuder kurser på grundläggande och gymnasial nivå, särskild utbildning för vuxna (LÄRVUX), vård- och omsorgscollege, svenska för invandrare (SFI) samt svenska för akademiker med medicinsk utbildning från hemlandet (SFA).

Skolans består av tre rektorer där en är huvudrektor för hela verksamheten och två biträdande rektorer där den ena ansvarar för arbetet på grundläggande- och gymnasienivå och den andra för verksamheten och lärare som undervisar i svenska för invandrare (SFI). Alla lärare är indelade i arbetslag där arbetslagsledaren kallar till möte en gång i veckan. Biträdande rektor är med i arbetslaget för grundläggande- och gymnasienivå och biträdande rektor på SFI ingår i och är arbetslagsledare för arbetslaget på SFI. På Kompetenscenter finns som på många andra vuxenutbildningar inte ett elevhälsoteam. Särskild undervisning för vuxna och vuxenutbildningen är de enda utbildningsformerna som enligt skollagen inte har detta som krav. Däremot ska alla elever få den ledning och stimulans som krävs för att de ska klara sin utbildning, detta i form av extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning (Skolverket 2014).

Många lärare har under möten och samtal om individanpassning och stöd uttryckt osäkerhet kring vad extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning innebär. Lärare och övrig personal saknade kunskaper om olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och saknade kunskaper om hur rutinerna såg ut och skulle följas. Rutinen som fanns ledde därför inte till att arbetet med att stötta elever i behov av anpassningar och stöd upplevdes som en hjälp för lärarna, snarare en belastning. Skolan behövde utveckla organisationen kring arbetet med elever i behov av anpassningar och stöd. En förutsättning för detta är kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och olika svårigheter, om digitala verktyg som kan användas i undervisningen och som stödinsatser och om hur man planerar och följer upp extra anpassningar och stödinsatser.

Det upplevdes av både Stödgruppsmedlemmar och övrig personal som att Stödgruppen blev en grupp vid sidan av skolans och lärarnas verksamhet. Det blev uppenbart att skolan måste utveckla rutinen för att göra den tydligare och för att den ska fungera som en resurs för både lärare och elever. Stödgruppen ska vara en del av hela skolans elevstödjande arbete. Det handlar om att höja skolans elevhälsokompetens där lärare och övrig skolpersonal blir bättre på att arbeta mer förebyggande samt där förutsättningar för ett systematiskt arbete kring elever i behov av stöd skapas. (Löfberg, 2018, s.11)

Efter en kartläggning om elevers stödbehov framkom att de vanligaste stödbehoven är: att lära sig olika inlärningsstrategier, uttalsträning, avkodningsträning och läs-, skriv- samt talträning. Redan innan projektet startade hade skolan haft en provlicens för Trädet och TIKI Reader. Programmet Trädet är helt webbaserat och bygger på metoden *phonics* som innebär att man fokuserar på att få kopplingen mellan ljud och bokstav, sammanljudning och läsriktning automatiserad. Nonsensord är viktigt då eleven kan koncentrera sig fullt ut på att träna ljudning, uttal och att eleven slipper bry sig om vad orden betyder. I en rapport från Statens

beredning för medicinsk utvärdering (SBU, 2014) har man kommit fram till att metoden *phonics* är den metod som ger eleverna en god läsutveckling och bäst resultat för elever med läs- och skrivsvårigheter.

Projektets syfte och mål

Projektets syfte var att skapa trygghet i arbetet med elever i behov av extra anpassningar och stöd samt att skapa en tillgänglig lärmiljö. Målet var:

- Att skapa en fungerande rutin för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och andra svårigheter i behov av extra anpassningar och stödinsatser.
- En organisation som fungerar stöttande för både lärare, arbetslag och elever när det gäller elever som har en funktionsnedsättning.
- Att skaffa oss kunskap om olika pedagogiska arbetssätt.
- Att skapa en trygghet för lärarna att arbeta med elever med funktionsnedsättning och andra svårigheter och som är i behov av extra anpassningar och stödinsatser.
- Att skapa ett gemensamt förhållningssätt kring arbetet med elever med funktionsnedsättning och andra svårigheter.

Genomförande och delaktighet

För att kunna nå målen för projektet anställdes en lärare med specialpedagogisk kompetens som projektledare. Projektledarens uppdrag var att kontinuerligt driva arbetet mot målen för projektet. Projektmedel från Specialpedagogiska myndigheten (SPSM) gjorde detta möjligt.

Projektledarens praktiska uppdrag var att organisera, planera och följa upp alla de aktiviteter som var kopplade till projektet. För att uppfylla syftet och målen med projektet behövdes en projektplan tas fram som innefattade olika typer av insatser. I projektplanen fanns en konkret handlingsplan med utvecklingsområden, ansvarsfördelning, datum för genomförande och uppföljning. Det är denna handlingsplan som använts för att strukturera arbetet under projektet (Bilaga 1).

Målgruppen för projektet har avgränsats till att rikta sig till undervisande lärare och har till största delen inneburit ett kollektivt lärande, en form av organisationspedagogik, där vi individuellt tillägnat oss kunskap som vi sedan delgett varandra i olika former av seminarier, grupparbeten och diskussioner. Det kollektiva lärandet kan beskrivas utifrån tre kriterier:

1. Kollektivet måste ingå i en gemensam situation.
2. Deltagarna måste inom det område som lärandet sker ha ungefär samma förutsättningar.
3. Situationen måste vara av en gemensam karaktär och bidra till att alla som ingår i kollegiet mobiliserar den energi som krävs för att få till stånd ett väsentligt lärande som berör det gemensamma i sammanhanget.

(Granberg & Olsson, 2016, s.15)

Med anledning av detta har fokus i projektet varit lärare och Stödgruppens deltagare. Hade projektet riktat sig till hela skolans personal hade det blivit svårt att uppfylla de tre ovanstående kriterierna och risken hade varit att många hade upplevt situationen i projektet som irrelevant för deras arbete.

Det kollektiva lärandet har följts upp i form av en enkätundersökning och ett dialogcafé där deltagarna, i samtalsgrupper diskuterade och skrev ner tankar och reflektioner om hur långt skolan kommit i arbetet kring rutiner, anpassningar och stöd samt vad vi behövde fortsätta att utveckla efter projektets slut.

Den elevgrupp som var aktuell för projektet var de som har olika typer av läs-, skriv- och uttalsvårigheter. Den grupp som redan var aktuell för olika stödinsatser riktat mot läs-, skriv-, uttals-, och avkodningsträning fick information om projektet och en inbjudan att delta. Till en början var de åtta elever och av dessa var alla intresserade av att delta. När projektet närmade sig slutmålet var eleverna med och utvärderade de elevstödjande verksamheter som startats. Intervjuer med elever har gjorts för att undersöka hur de upplevt det stöd de fått och om de känner att stödet lett fram till bättre kunskaper för dem.

Genomförande

De delar i projektet som genomförts är:

- förändring av Stödgruppens organisation så att den fungerar inkluderande för alla lärare tillsammans med stödgruppens professioner och med skolans ledning
- utveckling av rutinen kring elever i behov av anpassningar och stöd så att den leder till kontinuitet och kvalitet för eleven
- fortbildning för alla lärare och rektorer om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, extra anpassningar, undervisning i studiestrategier och framgångsrika undervisningsmetoder samt de digitala verktygen Trädet och TIKI.

Stödgruppens organisation

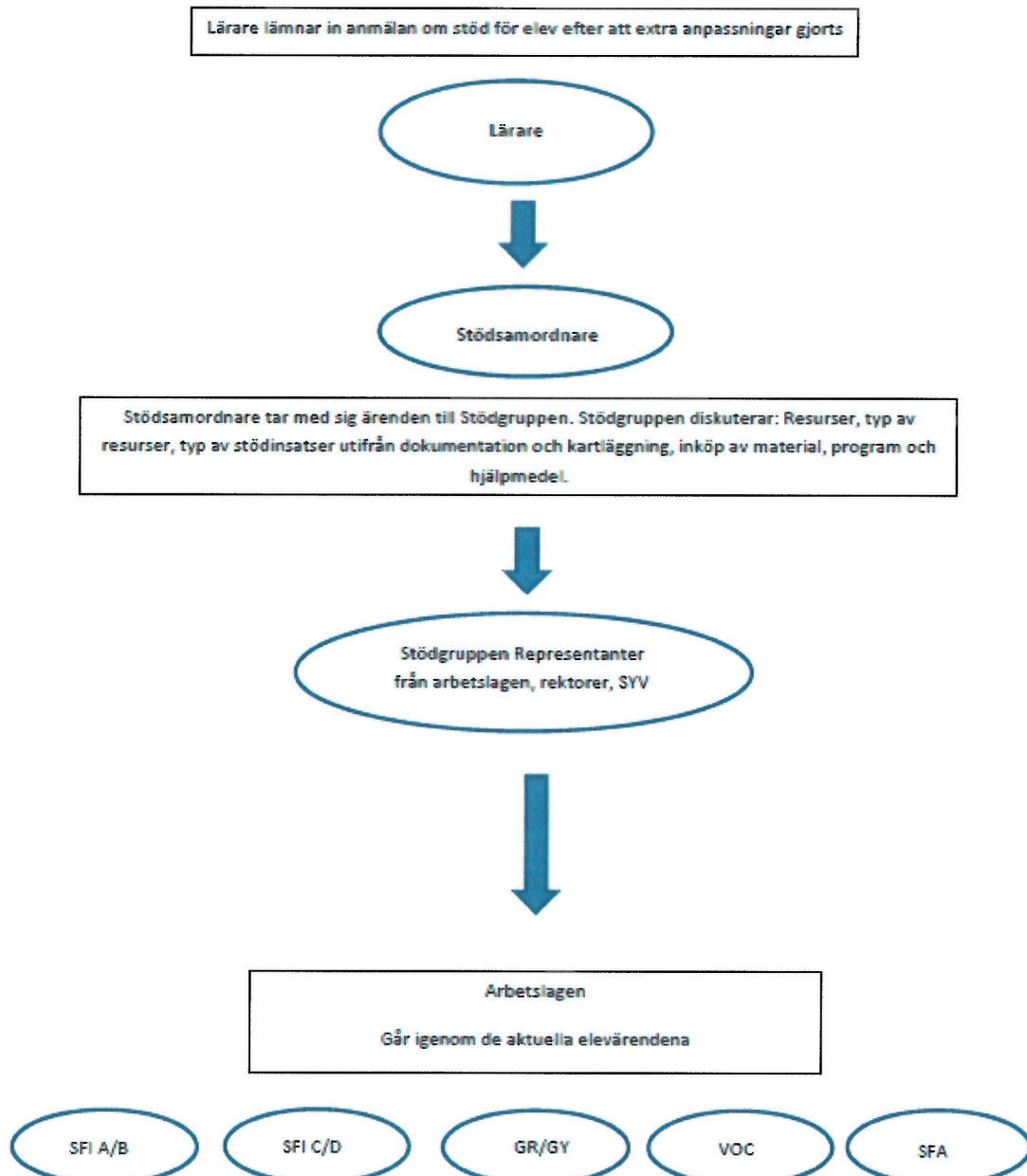
Stödgruppen fungerar i stort som ett elevhälsoteam men utan professioner som skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator på plats. Gruppen representeras av olika professioner bestående av lärare från varje arbetslag, biträdande rektorer, en studievägledare, flera lärare med specialpedagogisk kompetens och en samordnare med specialpedagogisk kompetens som också är anställd som stödlärare.

Innan projektet startade såg organisationen kring Stödgruppens arbete med elever i behov av stöd ut så här: Lärare fyllde tillsammans med eleven i en *anmälan om stöd för elev* och lämnade den till Stödsamordnare. Extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning skulle ha gjorts innan anmälan om stöd kunde lämnas in. Stödsamordnaren redovisade nya anmälningar om stöd i Stödgruppen och där diskuterades vilka stödinsatser som behövde göras och vem som skulle utföra dem. De extra anpassningarna och uppföljningen av dessa låg som grund för bedömningen av vilka stödinsatser som behövde sättas in. När beslut hade fattats skickades ärendet tillbaka till läraren och stödinsatsen inleddes efter överenskommelse med elev och undervisande lärare. Insatserna följdes upp tillsammans av undervisande lärare, stödresurs och elev efter ca sex till åtta veckor. Stödsamordnaren påminde om och såg över

uppföljningarna för varje termin för att se över resursbehov och typ av stödbehov för nästkommande termin. Rektorer delgavs informationen i slutet av varje termin för att kunna göra en översyn av resursunderlaget inför kommande termin. (Se bild s.7)

Organisation kring elever i behov av stöd på Kompetenscenter 2017

Det fanns dock ett problem med detta system. Det vilar ett stort ansvar på Stödsamordnaren och de enskilda lärarna där de inte hade ett naturligt forum för kollegialt stöd och för att diskutera vilka extra anpassningar som skulle kunna göras, om andra känner till eleven i fråga eller om det fanns insatser man kunde göra på grupp- och organisationsnivå. När stödsamordnare gick igenom ärendena på stödgruppsmötena var det inte säkert att någon i gruppen kände till eleven. Det blev då svårt att hitta relevanta stödinsatser och ärendet måste bollas tillbaka till anmälade lärare. Då ledningsgruppen inte fanns med i rutinen kring Stödgruppens arbete blev vägen med avrapportering och återkoppling lång. Därmed blev beslutsfattandet långdraget och ineffektivt vilket i sin tur ledde till att stödinsatserna riskerade att fördröjas. Det gäller att byta perspektivet från att man ser på elevhälsan som en grupp som tar över problem som den enskilde läraren inte kan lösa i sin undervisning till att man ser elevhälsan en integrerad del av skolan. Elevhälsan ska vara forum för samverkan mellan lärare och elevhälsa och där man tar till vara gemensamma och individuella kompetenser (Törnsén, 2016, s.75).

Projektledaren fick i uppdrag att se över hur man kan förändra organisationen kring Stödgruppens arbete för att fungera mer inkluderande för alla som arbetar i skolan. Ett förslag om hur organisationen kring Stödgruppens arbete skulle se ut lämnades in under hösten 2018. Den nya organisationsplanen innebar att vi numera utgår från arbetslagen (se organisationskarta sid. 9).

Om en elev riskerar att inte klara kunskapskraven för en kurs är det nu först och främst i arbetslagen man tar upp ärendet och diskuterar vilka anpassningar och stödinsatser som behöver göras. Det är sedan arbetslagsrepresentanten i Stödgruppen som tar med sig ärendet till Stödgruppens möten för avrapportering. Undervisande lärare presenterar elevärendet och beskriver vilka typer av anpassningar föreslagits i arbetslaget, vilka anpassningar som gjorts och vilken typ av stöd eleven behöver. Under Stödgruppsmötet fattas beslut om insatser och resurs. Stödgruppens representanter ger råd utifrån sin profession om eventuella insatser, studieplanering, digitala verktyg och kompensatoriska hjälpmedel. En gång i månaden deltar Stödsamordnaren vid Ledningsgruppens möte för att avrapportera hur arbetet fortlöper och där beslut om ekonomiska och organisatoriska frågor kan fattas.

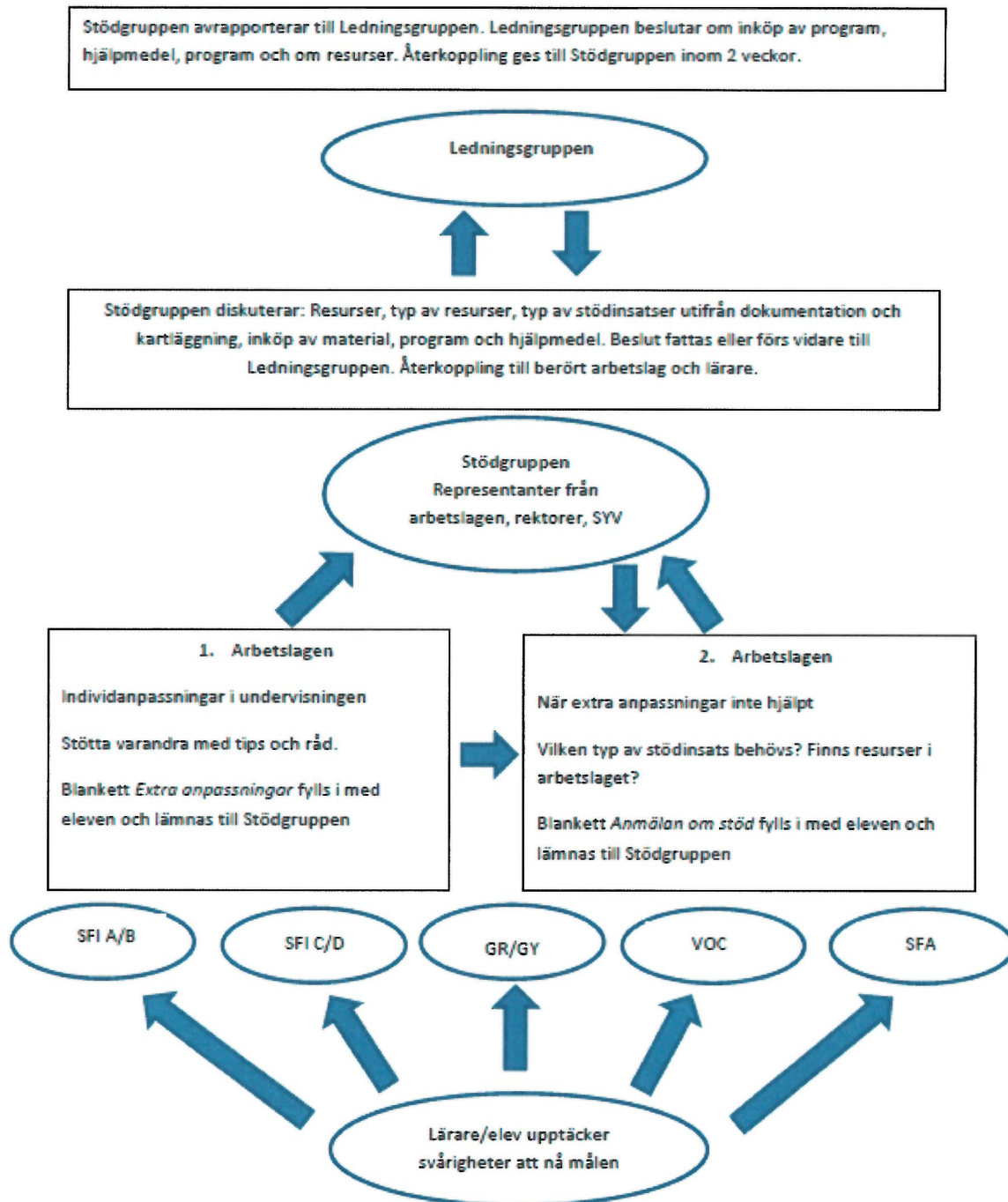
Den stora skillnaden handlar om att arbetet i Stödgruppen inte blir personbundet och att lärarna inkluderas i Stödgruppens arbete. Alla som deltar i Stödgruppens möten har förståelse för vad som krävs. Det är nu lärarna från varje arbetslag som för samtalet kring elevärenden under stödgruppsmötena. När arbetet utgår från samtalen i arbetslagen skapas en gemensam arena för lärare och Stödgruppen och ett gemensamt mål att arbeta mot. Att nå det målet är enligt en process som måste få ta tid. För det första krävs att lärarna känner att deras arbete underlättas och att de kan känna att de har inflytande över vad som görs. För det andra krävs att alla känner tillit och trygghet (Hylander, 2018, s.67).

Att förändra en verksamhet var en utmaning för alla inblandade. Enligt Skott (2018) krävs inte bara samsyn utan även samhandling. En grupp utveckling kan beskrivas utifrån fyra olika stadier vilka är: *tillhörighet och trygghet, opposition och konflikt, tillit och struktur* samt *arbete och produktivitet*. För tillhörighets- och trygghetsfasen behöver medlemmarna känna

att de bekräftas och att det finns en ordning, struktur, ledarskap och klara spelregler. Projektet syftade till att skapa dessa förutsättningar genom gemensamma aktiviteter, kurser och diskussioner (Jonsson 2015, s 50-51).

Organisation kring elever i behov av stöd på Kompetenscenter 2018

Rutin

Projektledaren fick uppdraget att utveckla befintlig rutin kring elever i behov av stödinsatser. Rutinen är ett viktigt verktyg för hela vårt arbete. Den måste vara strukturerad så att lärare kan förstå och arbeta efter den. En rutin fanns sedan några år tillbaka: *anmälan om stöd för elev* och en för *uppföljning av elev* (Se bilaga 2 och bilaga 3).

Syftet med detta var att lärare, efter att de satt in extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning och upptäckt att dessa anpassningar inte varit tillräckliga, skulle kunna anmäla eleven till Stödgruppen. Elevärendet togs upp i Stödgruppen där resurser sågs över och där beslut om typ av insatser utifrån elevens svårigheter kunde beslutas.

Det som framkom var att lärarna kände en osäkerhet kring vad extra anpassningar innebar och detta ledde till att man anmälde eleven direkt till Stödgruppen, utan dokumentation om vilka anpassningar som utförts. Detta ledde till ett högt tryck på stödresursen och en kö med elever i behov av stödinsatser bildades. I och med detta utökades antalet resurser genom att hitta tid i lärares scheman för att kunna ta emot fler elever i behov av stöd. Detta var en ohållbar situation för både elever och lärare. Den ena terminen hade resursen tid till att stötta elever men nästkommande termin ändrades schemat eftersom läraren behövdes inom ordinarie undervisning. Vi insåg att en mer hållbar verksamhet behövdes för att undanröja sådana konsekvenser. Det fanns ett önskemål om att ha en lista med tips på extra anpassningar. För att göra processen mer tydlig skapades ett steg före *anmälan om stöd för elev* där man kartlägger behov av extra anpassningar och sedan följer upp dessa (Se bilaga 4).

I dokumentet finns listor med rubriker för olika områden och förslag på extra anpassningar. Dessa finns med som ett samtalsunderlag där olika anpassningar kan prickas för. En sida för uppföljning finns med i samma dokument för att dokumentationen ska bli lätt att ta del av. I uppföljningen ska det framgå hur det gått för eleven och om eleven kommer att vara i behov av stödinsatser utöver extra anpassningar. Materialet är en omarbetad och, för våra behov och vår målgrupp, utvecklad version av Skolkompassens material *Checklista för extra anpassningar, särskilt stöd, åtgärdsprogram* (Sjölund & Henriksson, 2015). Skolans antagna rutin kring *elever i behov av stödinsatser* reviderades för att sedan publiceras på intranätet tillsammans med skolans övriga antagna rutiner.

För att implementera den nya delen av rutinen höll projektledaren en information vid en personalkonferens. Arbetslagsledarna informerades med instruktioner om punkter i dagordningen som regelbundet behövde finnas med. För att alla lärare skulle känna sig trygga med att använda materialet som underlag för kartläggningssamtal med eleverna, anordnades en workshop där lärarna fick öva i grupp med fiktiva fallbeskrivningar vilket var uppskattat. (Se bilaga 5)

Stödgruppen har tagit del av och diskuterat om den syn som finns på Skolverkets allmänna råd angående listor med vad som menas med extra anpassningar. Om extra anpassningar finns i en lista att kryssa för kan de inte betraktas som extra anpassningar då de inte i första hand utgår från den enskilde elevens behov. Många av de anpassningar som finns med i den här typen av listor skulle hellre passa in under rubriken *tillgänglig lärmiljö* eftersom dessa

anpassningar gynnar alla elever. En annan kritik är att en extra anpassning ska leda eleven mot ett specifikt kunskapsmål. Många av de anpassningar som finns med i listor gör inte det (Skolverket, 2014).

Foto: Katarina Jakobsson

Det finns trots allt en långsiktig tanke med att använda den här typen av lista. Den fungerar som ett stöd vid pedagogisk kartläggning och har skapat förutsättning för en samsyn kring hur vi skapar en tillgänglig undervisning. Med hjälp av underlaget som listan ändå utgör finns en möjlighet att på arbetslagsmöten och ämneskonferenser synliggöra arbetet med att komma fram till hur alla bör forma undervisningen för att skapa en tillgänglig skola för alla elever på individnivå, gruppnivå och organisationsnivå.

De anpassningar som utförts ska enligt rutinen följas upp inom fyra till sex veckor. Har anpassningarna som gjorts inte varit tillräckliga ska en anmälan om stödinsatser göras till Stödgruppen. Inför en anmälan till Stödgruppen ska elevärendet tas upp under en arbetslagskonferens. Där kan man lyfta elevärendet så att fler undervisande lärare kan ge sin bild av vilka insatser som behöver göras, på individ-, grupp- och organisationsnivå. Frågor som kan besvaras är:

- Finns fler elever med liknande stödbehov?
- Hur har man hjälpt tidigare elever med liknande svårigheter?
- Kan stödinsatsen göras för fler elever?
- Kan resurser samordnas inom ramen för lärarna i arbetslaget?
- Behöver lärare stöd, tips och hjälp med att hitta lämpliga kompensatoriska verktyg?

Följden av att föra diskussioner utifrån dessa frågeställningar syftar till att skapa utrymme för framåtsyftande pedagogiska frågor. Detta ska ligga till grund för det systematiska kvalitetsarbetet och för fortsatt utvecklingsarbete kring en tillgänglig utbildning. De olika fallbeskrivningarna gav lärarna en möjlighet att se den nya rutinen som en resurs och ett samtalsunderlag och många lärare ville att metoden med fallbeskrivningar skulle bli ett återkommande moment för att befästa kunskaperna.

Fortbildning

I projektledarens uppdrag ingick att utforma kompetensutveckling om pedagogiska arbetssätt, studieteknik och Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. I planen ingick att anordna både föreläsningar och kurser. Under våren 2018 har två föreläsningar ägt rum. Ivana Eklund som är SFI-lärare, föreläsare och fortbildare föreläste om framgångsrika undervisningsmetoder på SFI. Hon visade hur man i praktiken använder sig av cirkelmodellen i SFI-undervisningen och hur man kan använda digitala verktyg för att öka tillgänglighet och inflytande för eleverna. Gunilla Almroth som är förskolelärare och förälder till Kevin som har Aspergers syndrom berättade om hur det är att ha ett barn med Aspergers syndrom, från småbarnsåren till vuxen ålder och om hur livet påverkas av detta, både på gott och ont.

Som kartläggningen av vilken typ av stöd eleverna var i behov av visade så var studieteknik en viktig del. En av kollegorna som undervisar på SFI, Evalott Sellin, har utformat ett särskilt program för sina elever där studiestrategier och inlärningsstrategier är en viktig del. För att dela med sig av sina metoder anordnades två föreläsningar där alla SFI-lärare var välkomna.

Alla i skolan har genomfört den digitala kursen E-autism. Denna kurs var en bra introduktion till höstens kurs om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF). Efter att alla genomgått kursen *E-autism* påbörjade vi SPSM:s nätbaserade studiepaket NPF. Inför kursträffarna läste deltagarna tillhörande litteratur, tittade på filmer som fanns i modulerna för respektive kursmoment och skrev ner reflektioner som sedan togs med till studiegruppen som bestod av fyra till sju deltagare i varje. Kursen som bestod av fem tillfällen har gett en möjlighet att diskutera hur anpassningar i undervisningen kan göra skolan mer tillgänglig för eleverna.

Kursträff fyra handlade om barn och elever med beteendeproblematik. Kursmomentet ändrades för att bättre möta vuxenutbildningens behov och handlade i stället om posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) vilket gav oss ett annat perspektiv på hur vi kan anpassa vår undervisning och för att synliggöra vilka gemensamma nämnare som finns när det gäller behov av anpassning i undervisningen oavsett elevers svårigheter. Efter genomförd kurs anordnades en utvärderingsträff som inleddes med en övning med fallbeskrivningar med fiktiva elevärenden.

Handledning för kollegor

Handledning för lärare är nödvändig vid implementeringen av rutiner och arbetet med anpassningar. Projektledaren bokade in tider för handledning och lärare kunde komma för att få stöd vid dokumentation och för att få hjälp med att göra anpassningar i undervisningen. Det var endast ett fåtal lärare som kom till handledningstillfällena och därför krympte tiden för handledning under projektets gång.

Pedagogiska hjälpmedel och digitala verktyg

Alla undervisande lärare i svenska, svenska som andraspråk har innan projektet startade gått en kurs i BRAVKOD som är ett hjälpmedel för att träna elevers avkodnings, uttal och läsförmåga. Innan projektet inleddes använde lärare metoden i olika utsträckning. Några arbetade med BRAVKOD med sina egna elever på handledningstid som de avsatt, medan några har haft tid avsatt i sitt schema för att stötta elever i behov av läs-, uttals- och skrivträning. Tidigare pågick en ständig diskussion om det fanns resurser för att stötta elever

utöver undervisningstiden. BRAVKOD är en metod som kräver individuellt stöd för eleven. Metoden är därför resurskrävande vilket ledde till att andra metoder som skulle fylla samma funktion efterfrågades.

Under våren och hösten 2018 har arbetet med att implementera Trädet som digitalt verktyg i verksamheten pågått, främst som ett stöd för elever med svårigheter att lära sig svenska på grund av kort skolbakgrund, uttalssvårigheter och läs- och skrivsvårigheter. Två workshops hölls där alla lärare i svenska och svenska som andraspråk fick träna på att hantera och administrera programmet. Projektledaren och ytterligare två lärare har gått en tvådagarskurs för att sedan kunna stötta sina kollegor att komma igång med programmet tillsammans med eleverna.

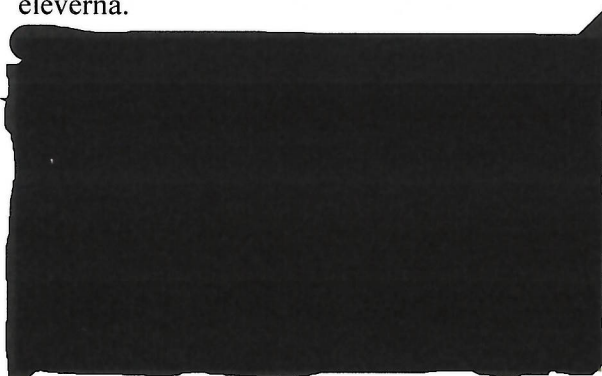

Foto: Katarina Jakobsson

Målet var att lärare inte längre skulle sitta med enstaka elever och jobba med läs- och skrivträning. Det är ett ineffektivt sätt att arbeta på då mycket tid läggs på få elever och som när som helst kan komma att byta grupp eller lärare. Risken finns att stödinsatser påbörjas för att sedan avbrytas mitt i terminen. I stället skapades en grupp där två lärare med specialpedagogisk kompetens arbetar med *Trädet* tre timmar i veckan. Elever kan remitteras dit som en stödinsats efter kartläggning. I gruppen kan åtta till tio elever få hjälp samtidigt och de kan arbeta självständigt med individanpassade övningar. De flesta elever som är i behov av den här typen av stöd är elever på SFI, svenska som andraspråk och svenska på grundläggande nivå. Efter att de gått i gruppen en tid kommer de här eleverna att klara en stor del av träningen på egen hand då de har tillgång till sitt konto även på annan plats än i skolan vilket ökar tillgängligheten för våra elever (Basaran, 2016).

I en alltmer digitaliserad värld ställs höga krav på både elever och lärare att hänga med i utvecklingen. I och med dessa krav har elever med svårigheter att använda sig av digitala verktyg blivit mer synliga. Inte sällan ingår de elever med låga förkunskaper om digitala verktyg även i gruppen elever med kort skolbakgrund och svårigheter i sin språkinläring och läs- och skrivsvårigheter. Målet är att elever som har läs- och skrivsvårigheter får möjlighet till att både få utveckla sin språk-, läs-, och skrivförmåga och att utveckla sig inom grundläggande digitala kunskaper.

Även många lärare var osäkra i arbetet med digitala verktyg vilket ledde till att de ofta undvek dessa verktyg i undervisningen. För att övervinna det behövde lärarna fokusera på ett digitalt verktyg i taget samt workshops där alla får testa verktygen i en miljö där man kan få hjälp och stöd av varandra. Det som ligger till grund för valet av digitala verktyg är elevernas behov.

Varje termin görs en kartläggning av elevernas stödbehov. Utifrån den kartläggningen kan en prioritering av insatser göras. De stödinsatser som eleverna oftast behöver handlar om läs- och skrivsvårigheter samt uttalssvårigheter och den största målgruppen är elever som studerar svenska för invandrare (SFI) (Se bilaga 6).

Elevstödjande verksamheter

Syftet med elevstödjande verksamheter var att flytta fokus från extra anpassningar i undervisningen till mer förebyggande aktiviteter och på så sätt skapa en mer tillgänglig utbildning. När elevstödjande verksamheter skapas utifrån flera elevers behov kan också resurser samlas på en gemensam plats. Det skapar kontinuitet för eleverna och gör att verksamheten inte blir lika sårbar om någon blir sjuk eller av någon anledning är borta. Genom att elever samma typ av svårigheter träffas inom samma verksamhet skapas även förutsättningar för att eleverna stöttar och lär varandra.

Studiehjälp

På grundläggande nivå och gymnasienivå startades handledning en timme i veckan, *Studiehjälpen*. Elever kan komma oanmälda till handledningstillfället och får hjälp oavsett ämne. Elevunderlaget varierar men en ökning sker när ett stort inlämningsarbete i kurserna närmar sig sitt slut. Vid dessa tillfällen finns alltid lärare som är behöriga i alla ämnen som finns i vår skola vilket garanterar att eleverna alltid kan få den hjälp de önskar.

Trädet och TIKI

När anpassningar som gjorts inte är tillräckliga ska lärare anmäla elevärendet till Stödgruppen, efter att ärendet tagits upp på arbetslagets möte. Två lärare, stödsamordnaren och ytterligare en lärare med specialpedagogisk kompetens startade en "pilotgrupp" där de tog mot elever i behov av avkodnings-, läs-, och uttalsträning. Syftet var att starta upp en grupp som sedan ska kunna växa i takt med att fler lärare lär sig att administrera programmet. Trädet är ett program som vi under detta år provat att använda när elever behöver träna på att få kopplingen mellan ljud och bokstav, sammanljudning och läsriktning.

Programmet hjälper oss att kartlägga elevens individuella behov av träning och vi kan lätt se statistik och en analys över elevens framsteg. TIKI hjälper eleven att bygga upp ordförrådet och träna sin läsförståelse och det administreras på samma sätt som Trädet. Elever som har ett konto till Trädet, kommer även åt programmet TIKI. Vid två tillfällen per vecka får elever som har dessa svårigheter delta i Trädet-gruppen. Även TIKI anpassas efter varje elev. Texterna de kan välja mellan är anpassade från första läsinlärningsnivå till gymnasienivå. Via programmen kan läraren följa elevens framsteg och eleverna kan arbeta var de än är, där de har tillgång till dator och internet.

Skrivarstuga

Många elever som studerar svenska för invandrare (SFI) behöver hjälp med att utveckla sitt skrivande. Två lärare skapade därför ett 1,5 timmar långt tillfälle varje vecka där elever kan få hjälp med detta. De två lärarna handleder eleverna med att skriva olika typer av texter. I vår rutin om extra anpassningar finns skrivarstugan med som en aktivitet. Till skillnad från Trädet-gruppen ses Skrivarstugan som en extra anpassning och eleverna kan delta genom att

undervisande lärare har remitterat dem i samband med den pedagogiska kartläggningen. Det finns en önskan om att detta ska bli en öppen verkstad för alla elever som vill delta. För att detta ska bli verklighet behövs mer resurser då det är mycket resurskrävande att hjälpa elever i sitt skrivande. Målet är dock att verksamheten framöver ska vara öppen för alla elever även utan remiss från undervisande lärare.

Pilen

En lärare fick i uppdrag att starta en pilotgrupp där arbetsmaterialet Pilen skulle användas i en SFI-grupp med elever som tillhörde samma målgrupp som Trädet-deltagarna. Dessa elever behövde också de träna på avkodning, uttal, stavning och läsning. Materialet består av hundratals arbetsblad i form av laminerade blad och kopieringsunderlag och som syftar till att träna upp dessa förmågor hos eleven. ”Eleven lär med flera sinnen i olika arbetssätt och får utveckla sitt språk och sin läs- och skrivförmåga” (Wallström C.R. 2019, 26 januari).

För att hantera materialet krävs utbildning och läraren hade gått den kursen. Efter första halvan av projektet slutade dock läraren vilket ledde till att den verksamheten avbröts då det inte fanns någon som var utbildad i metoden. Eleverna erbjöds sedan en plats i Trädet-gruppen.

Studieteknik

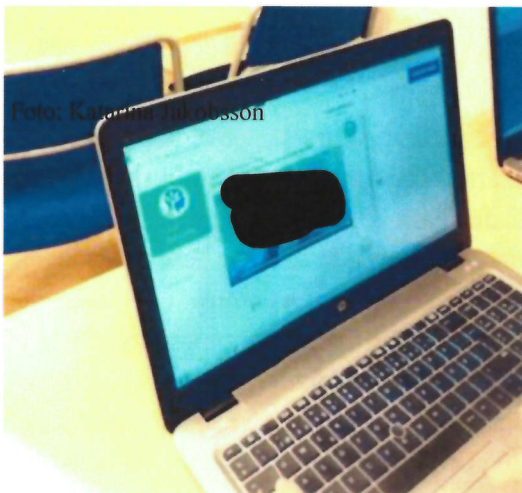
Kursen Studieteknik har sedan länge erbjudits som en orienteringskurs där eleverna får lära sig studiestrategier som minnesteknik, använda tankekartor, lässtrategier, repetitionsteknik med mera. Kursen har inte tilltalat så många elever då den bara är på 50 poäng och förmodligen snarare ses som en belastning än en tillgång för dem. De som har gått kursen har dock varit mycket nöjda och sett hur kursen hjälpt dem i andra ämnen, inte minst i svenska och svenska som andraspråk. För att bättre förbereda elever inför Svenska som andraspråk på grundläggande nivå när det gäller kunskaper om lässtrategier och andra förmågor skapades möjligheten för elever som läste SFI på D-nivå att få läsa kursen på ordinarie undervisningstid en timme per vecka. Följden av detta blev att fler deltog och kursen blev mycket uppskattad.

Delaktighet

I den pilotgrupp som arbetade med Trädet intervjuades två elever. De upplevde båda att det var lätt att komma igång med programmet och förstå hur man ska göra. De tyckte att det var ganska roligt då man kan se snabbt hur man utvecklas genom ordlistan och sin egen digitala utvecklingskurva. De som deltog i Trädet-gruppen ville alla fortsätta sitt deltagande efter jul. (Intervju, 13 december, 2018)

Ordlistan som kommer upp efter övningarna och testen är markerade med grönt om eleven klarat uppgiften och rött om de gjort fel. Det är då lätt att se vad eleven behöver träna mer på. Lärarna såg snabbt resultat av träningen och kunde ge snabb återkoppling på vilka utvecklingsområden som fanns. Vanliga fel eleverna gjorde var att de inte hörde skillnaden mellan ljudet B och ljudet P, U och O samt G och K. Eleverna tyckte även om att träna läsförståelse med TIKI och en elev uttryckte att det nu var mycket lättare att höra skillnaden på vokalljuden och att det därför var mycket lättare att stava orden nu. Att kunna arbeta ostört på egen hand var också något som uppskattades. (Bilaga 7)

Uppföljning av projektets mål

Att skapa en fungerande rutin

De två mallar som redan tidigare användes har nu kompletterats med ett tidigare steg där kartläggning av extra anpassningar i form av en lista där olika anpassningar kategoriserats under rubriker utifrån olika typer av svårigheter. Listan fungerar som ett samtalsunderlag vid elevsamtal där man tillsammans med eleven kan pricka för de anpassningar som kan vara lämpliga i undervisningen. I slutet av mallen finns plats för uppföljningskommentarer och om det är aktuellt att anmäla eleven till stödinsatser av mer ingripande karaktär.

Lärarna har fått möjlighet att träna på att använda dokumentet. De olika fallbeskrivningarna gav lärarna en möjlighet att se den nya rutinen som en resurs och ett samtalsunderlag och många lärare ville att metoden med fallbeskrivningar skulle bli ett återkommande moment där de fick möjlighet att träna på detta. Detta upplevdes av lärarna som ett bättre sätt att träna på att följa den nya rutinen än att få individuell handledning som till stor del innebar att de behövde använda sin planeringstid. I grupp hade de möjlighet att stötta varandra och diskutera hur man skulle tolka vad som stod i kartläggningsmallen.

En organisation som fungerar stöttande för elever och lärare

Lärare vill känna att deras arbete underlättas och inte tvärtom. Törnsén (2018) beskriver processen med att få lärarna att förändra sin uppdragsuppfattning och rolluppfattning. När det gäller uppdragsuppfattningen måste vi gå:

- från att arbeta med mål endast i praktiken till att arbeta med mål utifrån styrdokumentet
- från att se på elevens hälsa till att se på elevens lärande
- från att se på vad som måste åtgärdas till att se på hur vi kan förebygga och hälsofrämja
- och från att åtgärda på individnivå till att ändra i organisationen och på gruppnivå

Att förändra lärares rolluppfattning handlar om att gå från: att endast se på kunskap utifrån professionsuppdraget till att även utveckla sin kunskap om skolans uppdrag och från att endast se på den egna professionen till att se på det gemensamma och samarbetet mellan kollegor och elevhälsoteamet. (Törnsén, 2018, s.75)

Samtalsstrukturen vid Stödgruppens möten har bidragit till att medlemmarna är medvetna om sin roll i sammanhaget, att de har ett klart uppdrag och ansvarsområde. Arbetslagen ses nu som en viktig resurs för alla som ingår i dem, där syftet blir att stötta varandra när det är svårt att hitta utforma ändamålsenliga anpassningar för hela arbetslagets elever. En röd tråd löper mellan eleven, läraren, arbetslagen, lärarna som ingår i Stödgruppen, Stödsamordnare och ledningsgrupp. Genom avrapportering till ledningsgruppen inkluderas även de i arbetet och de får en större insyn.

Kunskap om olika pedagogiska arbetssätt

Vi har under året arbetat med olika pedagogiska arbetssätt i form av digitala verktyg som TIKI, Trädet och Ivana Eklunds föreläsning om framgångsrika undervisningsmetoder i SFI. Många av lärarna uttryckte att de vill ha fler chanser att få träna på att använda verktygen. Det vi har kommit fram till under resans gång är att det är bra om en van användare av programmen leder en grupp elever samtidigt som andra lärare kan komma och göra studiebesök i verksamheten och samtidigt träna på att använda programmen. Det här är ett utvecklingsområde men redan nu har gruppen startat och nu behöver ett schema för de lärare som vill delta utformas. Tanken är dock att alla lärare i svenska, svenska som andraspråk och SFI ska kunna hantera programmen inom ett år. Därför har även fler workshops planerats in, där alla kan träna på att använda programmen. Målet är att alla lärare ska kunna erbjuda sina elever, i eller utanför lektionstid, att träna avkodning, uttal, stavning och läsförståelse med hjälp av Trädet och TIKI.

De två föreläsningar om inlärningsstrategier och studieteknik som hölls av en lärare var uppskattade av dem som deltog. Det är däremot svårt att se något resultat om lärares undervisning i ämnet då det var få som deltog. Föreläsningarna anordnades på konferenstid men vid tillfällena var ingen personalkonferens inplanerad vilket kan ha påverkat deltagandet. Det kan ha sin förklaring i att föreläsningarna inte hade aviserats av rektor vilket gav en signal om att detta inte var något obligatoriskt. Under året har många aktiviteter kopplade till projektet varit inplanerade under konferenstid och har upplevts som en arbetsbelastning för många lärare. Detta kan ha påverkat då föreläsningarna i detta fall inte var uttalat obligatoriska.

Orienteringskursen Studieteknik har utökats till att gälla alla elever som studerar SFI på D-nivå. Det ledde till att fler elever valde att gå kursen och uppskattats av de elever som deltog. De har, enligt de kursutvärderingar som gjorts, efter att de börjat på grundläggande nivå, sett att de har nytta av de förmågor de tränat på, såsom lässtrategier, minnestekniker och antecknings-tekniker.

Trygghet och gemensamt förhållningssätt

Den digitala kursen *E-autism* genomfördes av alla som arbetar i skolan och var uppskattad. Den gav lärarna en introduktion till kursen NPF som också den var digital via SPSM. Tillsammans gav de personalen ett begreppsförråd utifrån elevernas olika svårigheter. I anslutning till att SPSM-kursen NPF avslutades fick lärarna fylla i en enkät där de fick svara på frågor om kursens upplägg, planeringen av kursens genomförande, sin egen insats och om de känner sig mer trygga och vet mer om hur de enligt rutinen arbetar kring elever i behov av anpassningar och stöd. (Se bilaga 8)

Många tyckte att kursträffarna hade för kort tid mellan inläsning av material och att skriva inlämningsuppgifter. Däremot upplevde alla lärare att de nu visste mer och kände sig tryggare i arbetet med elever i behov av anpassningar och stöd. Av de svar som kom in tyckte nio att de visste mycket mer om hur vi arbetar medan sju lärare upplevde att de visste mer. En lärare uttryckte sig så här: "Kunskap kommer mer i praktiken - i arbetet med eleverna. Nu har jag grunderna och en trygghet i att göra det. För de elever man möter får man backa och repellera

och läsa igen utifrån den eleven man har tills man har en egen erfarenhetsbank”. En annan lärare uttryckte att: ”Kursen var väldigt omfattande och hade varit lättare att ta till sig om den löpt under längre tid”.

Många lärare har uttryckt att de uppskattat att de fått möjlighet att samtala kring frågor om pedagogiska frågor. En lärare skrev följande i sin utvärdering: ”Intressant och givande kurs. Lärde sig lite nytt och blev påmind om det man kände till innan”. Fler workshops efterfrågas av lärarna. De få tillfällena under året att träna ger inte den trygghet som behövs för att använda programmen tillsammans med eleverna.

Den utvärderingsträff som planerades in den 8:e november sköts upp till den 7:e januari. Träffen anordnades som ett café där deltagarna fick sitta i grupper och diskutera kring några specifika frågor som skulle besvaras. Projektledaren inledde med att berätta om projektets mål och syfte och vad som gjorts inom ramen för projektet under året. De svar som grupperna skrev ner redovisades i slutet av dialog-caféet genom att en deltagare i varje grupp satte upp anteckningarna på väggen. Så här såg de samlade svaren från grupperna ut:

Hur upptäcker vi elever där vi behöver anpassa undervisningen så tidigt som möjligt?

- Skapa en trygg lärmiljö, både för elever och lärare
- En tydlig introduktion för eleverna som börjar på SFI – test muntligt, skriftligt, så att de kommer in i rätt grupp.
- Inskrivningssamtal, kartläggning med tolk
- Små delprov – checka av enskilt
- Samtala i arbetslaget
- Stående punkt i dagordningen på arbetslagsmöten, elevärenden
- Observera, prata, lyssna
- Hög frånvaro – ett tidigt varningstecken
- Samtal med eleven i ett tidigt skede, en tidig rutin för detta
- Kollegialt stöd – många känner samma elev
- Skapa personliga relationer till eleven
- Våga prata, testa nytt, fråga

Hur ska vi göra för att alla ska känna sig trygga med att använda den rutin vi har kring elever i behov av extra anpassningar i undervisningen? Hur når vi det målet under 2019?

- Stående punkt på arbetslagsmöten
- Samarbeta i arbetslagen
- Vi måste värna om vår tid
- Tid till att diskutera hur vi ska använda blanketten *Kartläggning Extra anpassningar*
- Börja varje arbetslagsmöte med utvärdering av elevärenden (Anpassningar och Stödinsatser)
- Gå igenom en autentisk anmälan enligt rutinen då och då
- Ge elever möjlighet att prata, t.ex. efter lektionen

Som framgår av anteckningarna finns nu ett stort intresse i att få arbetet med elever i behov av anpassningar och stöd att fungera. Många vill att övningarna med fallbeskrivningar andra sätt att träna på rutinen ska vara återkommande moment.

Analys och resultat

Målen med vårt projekt var:

- Att skapa en fungerande rutin för elever som har en funktionsnedsättning och är i behov av extra anpassningar och stödinsatser.
- En organisation som fungerar stöttande för både lärare, arbetslag och elever när det gäller elever som har en funktionsnedsättning.
- Att skaffa oss kunskap om olika pedagogiska arbetssätt.
- Att skapa en trygghet för lärarna att arbeta med elever med funktionsnedsättning och andra svårigheter och som är i behov av extra anpassningar och stödinsatser.
- Att skapa ett gemensamt förhållningssätt kring arbetet med elever med funktionsnedsättning och andra svårigheter.

Projektet har gett personalen en bättre kunskap om skillnaden angående ledning och stimulans och extra anpassningar. Det har också genererat ett synliggörande av utvecklingsbehov, meningsfulla pedagogiska samtal och ett systematiskt kvalitetsarbete utifrån arbetet med elever i behov av anpassningar och stöd.

Lärarna upptäckte vid övningen med fallbeskrivningar att de behövde läsa igenom alla punkter för att lättare hitta då listan är lång. En diskussion om att ta bort delar i dokumentet fördes men en slutsats drogs att de anpassningar som finns med behöver finnas med i listan. I framtiden är målet att många av de anpassningar som finns i listan ska vara en självklar del i all undervisning. Lärare börjar se fördelar med materialet men behöver tid för att implementera rutinen som en naturlig del i arbetet. Samtal behöver fortfarande föras om vad som är extra anpassning och hur vi gör undervisningen tillgänglig. I arbetslagen börjar man mer och mer diskutera dessa frågor. Det är viktigt att låta förändringar ta tid och landa hos varje lärare.

I och med de digitala verktygen Trädet och TIKI finns nu en samlad och kontinuerlig insats för elever med läs-, skriv- och uttals svårigheter med Trädet. Det har lett till färre individuella insatser som är resurskrävande. Eleverna har upplevt sättet att träna på som lustfyllt då de snabbt kan se sina framsteg genom att se statistik och analys direkt i programmet. Lärare kan direkt se om eleven är på rätt nivå. Genom att se på utvecklingskurvan i programmet kan man se om eleven har för svåra övningar vilket hämmar kunskapsutvecklingen. TIKI är ett program som eleverna kan använda på egen hand både hemma och i skolan och eleverna känner att de har ett större inflytande över sitt lärande när programmet är självriktande och ger direkt respons. Den kurs om Trädet som tre lärare deltog upplevdes som mycket bra. Snabbare implementering av arbetssättet hade skett om fler hade deltagit.

För att kunna påstå att fungerande elevstödjande verksamheter har införts måste en kontinuitet kunna garanteras. När det gäller Trädet-gruppen finns en plan för hur detta ska bli möjligt. För att även Skrivarverkstan ska bli en kontinuerlig verksamhet och öppen för alla elever krävs att fler lärare kan avsätta tid för att ingå i den verksamheten. För detta behöver lärarna känna att de har något att vinna på detta och att de inte upplever att deras planeringstid minskas som en följd av detta. En tanke skulle kunna vara att elever som studerar SFI kan få tillgodogöra sig tiden i gruppen som en del av ordinarie undervisning. Detta är något som skolan måste arbeta vidare med att hitta lösningar på.

De fyra olika stadierna i grupper utveckling är: *tillhörighet och trygghet, opposition och konflikt, tillit och struktur* och sist, *arbete och produktivitet*. Med tanke på detta kan det vara en bra idé att inte stressa fram en stor förändring inom en organisation. Det måste få ta sin tid så att alla får tid att "hoppa på tåget" (Hylander, 2018, s. 67). Arbetet upplevs fortfarande som något som lagts ovanpå andra arbetsuppgifter. Under projektets gång har vi dock kunnat märka en förändring från att arbetsgruppen varit inne i en, enligt teorin om gruppens fyra utvecklingsstadier, *oppositions- och konfliktfas* till att nu vara inne i *tillit- och strukturfasen*. Gruppen är mer inriktad på att hitta lösningar och alla förstår att samarbete leder till bättre resultat.

Lärdomar och rekommendationer

Kollektivt lärande är en bra väg till kompetensutveckling. Trots att lärarna tyckte att kursen löpte över för kort tid och att detta ledde till att det blev mycket att läsa och ta till sig mellan kursträffarna, upplevde de ändå att de hade lärt sig mycket och att de kände sig tryggare i arbetet med elever i behov av anpassningar och stöd. Vi genomförde kursen NPF på fem månader. Anledningen till detta vara att vi efter kursen, som genomfördes i augusti till november, skulle kunna följa upp med diskussioner och utvärderingar innan projektet avslutades. Rekommendationen är, med facit i hand, att genomföra kursen på två terminer och med mer utrymme för kompletterande diskussioner, föreläsningar och grupparbeten där emellan.

Att arbeta förebyggande och hälsofrämjande kan till en början upplevas som kostsamt för varje enskild lärare. Det är en utmaning att få alla att känna att det på sikt kommer att underlätta arbetet med elever i behov av stöd och anpassningar. För att skapa en bra grund för samarbete och samhandling behöver projektet föregås av ett mycket större förarbete där gemensamma mål skapas. Samtidigt är det oundvikligt att alla medlemmar inte är med på tåget vid starten vilket i sin tur leder till att gruppen inte blir samspelt. Att vara medveten om grupputvecklingsprocesserna hjälper när diskussioner kring projektet uppstår.

Det har under projektets gång blivit klart hur viktig rektors roll är för att ett gemensamt förhållningssätt ska bli verklighet mellan lärare, stödresurser, Stödgruppen och stödsamordnare. Det är viktigt att från början skapa en gemensam känsla om att vilja förändra. Törnsén (2018) menar att rektors roll och ledarskap är mycket avgörande för hur ett samhandlande blir verklighet. Ofta ses elevhälsan som något utanför och vid sidan om ordinarie verksamhet. För att förändra skolans uppdragsuppfattning och rolluppfattning krävs

rektors ledarskap. Hälsöfrämjande och förebyggande arbete är viktiga förutsättningar tillsammans med lärares värdegrunds- och kunskapsuppdrag. ”Hur mycket rektor än har att göra och hur komplext uppdraget att leda elevhälsoarbetet än är, så menar jag att det lönar sig för en rektor att leda detta” (Törnsén, 2018, s. 67).

Många kurser och utbildningar har hållits de senaste åren. Gemensamt har de alla att, utan återkoppling och uppföljning, sprids det nya som sand i en öken. Lärares vardag består av många olika moment och för att ny kunskap ska bli bestående krävs tid för återkoppling och återkommande diskussioner och övningstillfällen. ”Ska det finnas en chans att förändra beteendemönster behövs alltså möjligheter att träna på det nya.” (Jonsson, 2015, s. 20)

Källor

Skriftliga källor

Atterström, H. & Persson, R. (2000). *Brister eller olikheter. Specialpedagogik på alternativa grunder*, Lund: Studentlitteratur.

Basaran, H. (2016). *Digitala verktyg och andraspråksutveckling hos vuxna - inriktning språk- och kunskapsutvecklande med digitala resurser*. Skolverket.

Bengtsson, A. (red.) (2017). *EHM - Elevhälsomötet: en främjande, förebyggande och lärande modell*. Stockholm: Gothia fortbildning.

Granberg, O. (2016). *Kollektivt lärande – i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur

Hylander, I. (2018). Perspektiv på yrkesroller och teamutveckling i elevhälsan. I: Löfberg, C, *Elevhälsoarbete under utveckling – en antologi*. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Jonsson, P. (2015) *Arbeta i grupp – om konsten att skapa ett bra team*, Stockholm: Gothia fortbildning

Löfberg, C. (2018). *Elevhälsoarbete under utveckling – en antologi*. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

SBU. (2014). *Dyslexi hos barn och ungdomar – tester och insatser. En systematisk litteraturöversikt*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU).

Sjölund, A & Henriksson L.W. (2015). *Skolkompassen*. Stockholm: Gothia fortbildning.

Skolverket. (2014). *Allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Stockholm.

Skott, P. (2018). Samordning – en väsentlig aspekt av skolans elevkompetens. I: Löfberg, *Elevhälsoarbete under utveckling – en antologi*. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Törnsén, M. (2018). Rektors roll i elevhälsoarbetet I: Löfberg, *Elevhälsoarbete under utveckling – en antologi*. Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Elektroniska källor

Lindblå, P. (2019, 25 januari). Trädet Web – läsutveckling för alla åldrar. Hämtad från <http://www.dyslexi.eu/tradet-web-2/>

Lindblå, P. (2019, 25 januari). Trädet Web – läsutveckling för alla åldrar. Hämtad från <http://www.dyslexi.eu/TIKI-lasforstaelse/>

Wallberg, H. (2018, 25 februari). Rättssäkra extra anpassningar [Blogginlägg]. Hämtad från <https://specialpedagogen.blog>

Wallström, C.R. (2019, 26 januari). Pilen. Hämtad från <http://www.alfamax.se/pilen.php>

Bilaga 1:1

Handlingsplan			
Utvecklings- områden	Ansvarig för genomförande	Metod	Slutdatum
Rutinen			
<i>Revidering</i>	Katarina J	Fortlöpande arbete under vårterminen	25/5
<i>information och handledning</i>	Katarina J	Information på personalmöte och samtals- bokning under höstterminen	Fortlöpande från och med 2018- 08-15
Organisationen			
<i>Revidering av organisations- schema</i>	Katarina J	Skapa nytt organisations- schema som antas i ledningsgrupe n	6/11
Kompetensutveckling			
<i>Autism (AST) E-autism Attention.se</i>	Katarina J	Webbaserat lärande	Deadline 24/4
<i>Asperger (AS) Gunilla Almroth</i>	Katarina J	Föreläsning	3/5
<i>Trädet webb/TIKI</i>	Projektgrupp Stöd	Workshop	1/3, 5/4
<i>NPF – kurspaket SPSM</i>	Projektgruppen Stöd	Kollegialt lärande	30/8, 13/9, 27/9, 11/10, 25/9, 8/11

Bilaga 1:2

Elevstödjande verksamheter			
<i>Trädet</i>	Katarina J, Isabelle K	Uppstart, kallelser, elevsamtal	Fortlöpande
<i>Skrivarverkstad SFI</i>	Chaem S, Isabelle K	Uppstart, kallelser, elevsamtal	Fortlöpande
<i>Pilen</i>	Anette W	Uppstart, kallelser, elevsamtal	Fortlöpande
<i>Studieteknik</i>	Katarina J	Information till elever på SFI D Kursanmälan	Fortlöpande

Bilaga 1:3

<i>Inlärningsstrategier – hur lär man ut?</i> <i>Evalott Selin</i>	Evalott Sellin	Kollegialt lärande	8/3
<i>Undervisningsmetoder i SFI</i> <i>Ivana Eklund</i>	Katarina J	Föreläsning	27/2
<i>Extra anpassningar</i>	Stödgruppen Stöd	Kollegialt lärande, information, fallbeskrivningar	I samband med studiepaket NPF
Utvärdering			
<i>Enkät</i>	Katarina J	Fylls i under personalmöte	12/10
<i>Utvärderingsträff</i>	Katarina J	Dialogcafé	8/11
<i>Extra anpassningar</i>	Katarina J	Grupparbete/ Kollegialt lärande	29/11
<i>Elevintervjuer</i>	Katarina J	Utförs under terminen	18/12

Bilaga 2:1

KÖPINGS KOMMUN

ANMÄLAN

Elev i behov av särskilt stöd

1 (1)

Lärare tillsammans med elev fyller i blå rutor.

Elev	Födelsedatum
Lärare	Datum för anmälan
Ämne/ämnena	

Extra anpassningar

Beskriv de extra anpassningar som gjorts inom ämnet/ämnena. Vad, av vem, när, hur länge? (rutan expanderar efter mängden text.)

Nuläge

Beskriv elevens situation, svårigheter och styrkor.

Långsiktiga mål med stödinsatsen

Kortsiktiga mål med stödinsatsen

Förslag på stödinsatser

Fyll i de insatser du/ni tror att eleven skulle ha nytta av för att kunna nå sina mål.

Stödgruppens beslut

Beskriv åtgärd/er. Numrera åtgärder om fler än en.

Beskriv åtgärd/er. Numrera åtgärder om fler än en.	
Ansvarig för åtgärd/er	Datum för start
Ansvarig för uppföljning	Datum för uppföljning
Närvarande vid beslut.	

Bilaga 3:1

UPPFÖLJNING Elev i behov av särskilt stöd

Uppföljning nr

Deltagare vid uppföljningen	Datum

Genomförda stödåtgärder

Åtgärder	Tidsperiod

Nuläge/resultat

--

Beslut om vidare stödåtgärder

Åtgärder	Datum för start
Ansvarig för nästa uppföljning	Datum för nästa uppföljning

Bilaga 4:1

Kartläggning - extra anpassningar för elev

Elev:	Födelsedatum
Lärare:	Datum för dokumentation
Ämne/ämnen	

Lärare och elev fyller i vilka extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning som är nödvändiga att göra. Förbered dig före mötet genom att läsa igenom alla punkter i rutorna.

Kryssa i de extra anpassningar som är nödvändiga att göra. Tänk på att en elev som t.ex. har läs- och skrivsvårigheter även kan ha svårt med flera saker. Ta inget för givet! Fråga!

Jag önskar handledning vid kartläggning om extra anpassningar Ja
 Nej

Bakgrund/Nuläge/Elevens styrkor och svårigheter

Kommunikation/information

Eleven behöver anpassningar på grund av svårigheter med kommunikation/information

- Tydlig skriftlig information
- Orienteringskarta över skolan
- Skyltar som visar vad som finns var
- Fotografier och skyltar på respektive dörr i skolan som visar vad och vem som finns där
- Anpassad kommunikation (färre ord, begränsad meningslängd)
- Sammanhangsförklaringar (förklara det underförstådda, hur sammanhangskedjan hänger ihop och ge svar på de frågor eleven själv har svårt att ställa)
- Hjälpmedel för att be om hjälp (t.ex. ett "behöver hjälp"-kort på bänken)
- Visuellt samtalsstöd genom:
 - sociala berättelser, ritprat, dataprat
- Stresstermometer (kunna visa hur stark t.ex. stressen är)
- Sociala manus
- Smartphone som hjälpmedel
- Slippa tala inför grupp

Bilaga 4:2

Planering/organisation

Eleven behöver anpassningar på grund av svårigheter att planera och organisera

- Att-göra-listor
- Hur-göra-listor
- Visuella arbetsordningar och planeringslinjer, tidslinjer
- Nedbrutna arbetsuppgifter i små tydliga steg
- Färgkodning av schema och böcker
- Stöd att komma i gång
- Stöd att avsluta
- Påminnelserlistor – auditivt minnesstöd

Sinnesintryck

Eleven behöver anpassningar på grund av annorlunda perception ("intrycksallergi")

- Sitta längst bak/längst fram/närmast dörren i klassrummet
- Få använda hörselkåpor, mp3, iPod, Audio Comfort-hjälpmiddel eller ER-hörselskydd i klassrummet
- Få använda keps/solglasögon
- Skärmvägg
- Stol med armstöd (svårt hålla kroppen upprätt längre stunder)
- Bolldyna/kilkudde, eleven söker själv via familjeläkare
- Särskilda papper eller pennor
- Skriva med dator i stället för med penna
- Möbeltassar på stolar och bänkar (minimera stolskrap)
- Sitta långt ifrån fläktsystem/ventilationstrumma
- Rörisolering runt bordsben

Uppmärksamhet

Eleven behöver anpassningar på grund av bristande uppmärksamhetsförmåga

- Placering i klassrummet utan distraherande störningsmoment (t.ex. ej vid fönster)
- Skärmvägg
- Läslinjal
- Uppdelade arbetsuppgifter i delmoment
- Uppgifter på papper i stället för tjocka böcker
- Skriftliga instruktioner på tavla samt bänk
- Anpassade arbetspass efter hur länge eleven klarar att hålla kvar uppmärksamheten
- Tätare pauser
- Minnesstöd
- Övergångsuppgifter
- Förståelse för att eleven kan behöva resa på sig och röra sig när hen lyssnar

Bilaga 4:3

Impulsivitet/aktivitet

Eleven behöver anpassningar på grund av bristande impuls kontroll

- Minimera störande intryck i närheten
- Överenskommelser om att få gå ifrån lektion vid stress

Tidsuppfattning

Eleven behöver anpassningar på grund av bristande tidsuppfattning

- Tidshjälpmedel (t.ex. Timer, timstock, timglas)
- Rast-schema (uträknat efter vad man hinner under en kvartsrast eller lunchrast)
- Överskådliga kalendrar
- Överskådliga tidslinjer
- Bildstöd

Flexibilitet

Eleven behöver anpassningar på grund av svårigheter med föreställningsförmåga

- Schema som talar om vad som ska hända, när, hur länge, med vem och vad som händer sedan
- Stöd av plus- och minuslistor i uppgifter där man ska reflektera eller analysera
- Anpassade uppgifter där det krävs föreställningsförmåga att exempelvis kunna föreställa sig hur det är att bo i andra länder, hur det var förr i tiden, hur något kan bli i framtiden

Eleven behöver anpassningar på grund av bristande flexibilitet

- Övergångsuppgifter
- Förbereda för att det snart är dags att börja med något respektive att avsluta, t.ex. med hjälp av ett tidshjälpmedel
- Undvika förändringar, förberedelser inför förändringar
- Tydliga regler och uppdragsbeskrivningar
- Ett mjukt och följsamt bemötande av omgivningen
- Planering som inbegriper en plan B om en aktivitet inte går att genomföra

Bilaga 4:4

Syn/hörsel

- Hörselskydd
- Ljussättning
- Akustik
- Placering
- Arbetsform
- T-slinga
- Förstärkare
- Lärarens placering vid samtal
- Skrivstöd
- Markeringar vid dörrar och trappor
- Lässtöd

Läs- och skrivsvårigheter

Eleven behöver anpassningar på grund av läs- och skrivsvårigheter

- Digitala läromedel, lästa texter i Inläsningstjänst, Legimus
- Skrivprogram med stavningshjälp
- Talsyntes
- Längre provtid
- Muntliga prov/ redovisningar- via lärare eller inspelningsfunktioner i I-pad, diktafon mm
- Alternativa redovisningsformer
- Arbetsminnesträning via app, t.ex. Cogmed eller Memorado
- Lästräning
- Läs- och skrivträning med hjälp av Trädet eller BRAVKOD
- Läslinjal
- Anpassat teckensnitt

Eleven behöver anpassningar på grund av språksvårigheter eller språknedsättning (språkstörning)

- Ett undervisningsområde förklarar på ett annat sätt/ ytterligare sätt
- Extra tydliga instruktioner- både muntliga och skriftliga
- Individuella instruktioner
- Extra arbetsuppgifter att jobba med hemma
- Hjälper att förstå texter
- Anpassade läromedel, t.ex. avgränsat mot betygsnivå E.
- Anpassade uppgifter
- Extra färdighetsträning, t.ex. BRAVKOD, Trädet eller träning på verbformer och ordföljd
- Kontinuerlig uppföljning på lektioner
- Lektionsanteckningar/Åhörarkopia från bildspel eller från SmartBoard
- Begreppsgenomgång inför/ under olika arbetsområden
- Färdighetsträning i exempelvis dator, I-pad, t.ex. Trädet, Skolstil etc.
- Bildstöd

Bilaga 4:5

Övrigt (Här kan ni fylla i andra extra anpassningar som behöver göras)

Jag vill att mina kurskamrater ska få information om mina stödinsatser

En del extra anpassningar är sådana som hela skolan måste förändra eller arbeta fram. Därför måste rektor och Stödgruppen kunna ta del av dokumentationen. Spara därför dokumentet i mappen Extra anpassningar under STÖD_SPSM.

En uppföljning ska göras inom 4 veckor för att se om extra anpassningar är tillräckliga eller om särskilda stödinsatser är nödvändiga. Uppföljning görs på s. 6.

När elev byter undervisningsgrupp eller lärare ska denna dokumentation skickas till den nya läraren. Finns fler undervisande lärare ska även de få ta del av dokumentationen.

Uppföljning ska ske:

Ansvarig för uppföljning (Undervisande lärare):

Bilaga 4:6

Uppföljning - extra anpassningar för elev

Har extra anpassningar efter överenskommelse gjorts? Vilka anpassningar har gjorts? Vilka har inte gjorts?

Har de extra anpassningar som gjorts varit till hjälp för eleven? På vilket sätt har det visat sig? Har det framkommit att andra anpassningar än de som gjorts behöver göras?

Förslag på vidare åtgärder utifrån extra anpassningar:

Tid för nästa uppföljning:

Behöver anmälan om särskilda stödinsatser göras? Ja
 Nej

Anmälan om särskilda stödinsatser inlämnad datum:

(Lämnas i mapp Stöd_SPSM på N, nya anmälningar, tillsammans med denna dokumentation)

Bilaga 5:1

Fallbeskrivning 1.

Ni har en elev som ska läsa svenska och matematik på grundläggande nivå. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Ni får 20 minuter på er till mötet. Använd Kartläggningmaterialet som underlag vid samtalet.

Rollbeskrivning

En person i gruppen får ta på sig rollen att vara eleven. Svara så trovärdigt det går på de frågorna som ställs. Läs texten nedanför så att du förstår vilken roll du ska spela.

Adam ska läsa matematik och svenska på grundläggande nivå.

Han är orolig för att börja studera eftersom han slutade gå till skolan när han var tretton år. Han slutade gå till skolan eftersom han utsattes för mobbning och hade inga vänner att prata med på lektionerna och rasterna. Nu är Adam 22 år och vill försöka klara studierna. Han tycker att det känns jobbigt att gå till skolan. ”Tänk om allt kommer tillbaka och om han blir mobbad igen!” ”Tänk om han möter sina tidigare klasskamrater och tänk om de ser att han läser på grundläggande nivå!” ”Tänk om han tappar modet och inte vågar gå till skolan! Då kommer han ju inte att klara kursen och hamnar på ruta ett igen!”

Adam tror inte att det blir så svårt att klara studierna. Han är noggrann och han har tålamod att sitta länge och läsa. Han brukar chatta med vänner på nätet när de spelar spel. Det är inga problem att skriva. Han syster pluggade matte förra året och då tittade han i hennes mattebok. Det såg inte så svårt ut fast hon läste på gymnasienivå.

Adam blir orolig när schemat inte stämmer och han tycker att det blir stressigt när han får en uppgift som är otydlig och för stor. Om läraren bara står och pratar tappar han intresset och koncentrationen. Det brukar ta så mycket energi att han blir trött och går hem. Risken finns, säger han, att han inte kommer tillbaka till skolan efter det. Det är lättare att läsa instruktioner på egen hand vad han ska göra.

Bilaga 5:2

Fallbeskrivning 2.

Ni har en elev som ska läsa svenska som andraspråk och matematik 1b. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Ni får 20 minuter på er till mötet. Använd Kartläggningmaterialet som underlag vid samtalet.

Rollbeskrivning

En person i gruppen får ta på sig rollen att vara eleven. Svara så trovärdigt det går på de frågorna som ställs. Läs texten nedanför så att du förstår vilken roll du ska spela.

Shaima ska läsa svenska som andraspråk 1 och matematik 1b.

Hon har svårt att klara studierna eftersom hon inte har någon ordning. Hon glömmer eller struntar i att gå till lektionerna och missar inlämningar och prov.

Shaima känner sig frustrerad. Hon vet inte hur hon ska göra för att det ska bli bättre. När hon missar lektioner blir det svårt att hänga med och förstå. Då tappar hon koncentrationen och det brukar hända att hon skyller på att hon har ont i magen för att få gå hem. Egentligen är det för att hon inte hänger med i vad läraren säger och det känns värdelöst att sitta kvar i klassrummet.

Om det som läraren pratar om blir tråkigt, ointressant eller svårt, tappar Shaima koncentrationen och börjar tänka på andra saker. Det gör henne stressad för hon förstår att hon inte kommer att få betyg i ämnet.

Shaima brukar tänka varje gång hon ska börja terminen att nu ska hon planera och vara strukturerad men det funkar bara en dag. Sen blir det så mycket med allt och hon slutar att planera.

Matten är också väldigt svår. Det känns som att hon inte kommer ihåg allt från grundläggande nivå. Det var svårt att klara allt på grundläggande matte. Hon kämpade med den i två år och klarade till slut ett E i betyg.

Bilaga 5:3

Fallbeskrivning 3.

Ni har en elev som ska läsa matematik 3b. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Ni får 20 minuter på er till mötet. Använd Kartläggningmaterialet som underlag vid samtalet.

Rollbeskrivning

En person i gruppen får ta på sig rollen att vara eleven. Svara så trovärdigt det går på de frågorna som ställs. Läs texten nedanför så att du förstår vilken roll du ska spela.

David ska läsa matematik 3b.

David älskar matematik och datorer. Hans dröm är att utbilda sig till dataingenjör och arbeta med programmering. På fritiden sitter han mest vid datorn och tränar på att programmera. Han är jätteduktig i matematik, det säger alla till honom och han får ofta hjälpa sin syster och sina föräldrar när det är något fel på deras datorer.

Nu ska David börja studera igen. På gymnasiet gick han i en skola för elever med Asperger och autism. Han klarade gymnasiet och fick bra betyg.

David har lärt sig att prata med människor utan att vara orolig men blir lätt nervös när han inte förstår en uppgift. Det som är jobbigt är om de står nära bakom honom eller tittar på honom rakt in i ögonen. En annan sak som gör honom orolig är när tider och salar ändras och när han inte vet vad som förväntas av honom.

David har många rutiner som han måste följa. Han måste gå en promenad i en timme varje dag klockan tio. Han kan ha mycket svårt att vakna på morgonen. Han hör inte klockan när den ringer fast han har högsta volymen på.

Bilaga 5:4

Fallbeskrivning 4.

Ni har en elev som ska läsa på SFI C. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Alina har tidigare läst kursen men blev utskrivnen på grund av dålig närvaro och för dåliga studieresultat. Nu ska hon börja igen, efter att ha varit borta i ett år från studier. Hon har under året praktiserat i en skola. Hon har inte tränat språket så mycket eftersom hon mest har hjälpt elever som talar samma språk som hon.

Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Ni får 20 minuter på er till mötet. Använd Kartläggningmaterialet som underlag vid samtalet.

Rollbeskrivning

En person i gruppen får ta på sig rollen att vara eleven. Svara så trovärdigt det går på de frågorna som ställs. Läs texten nedanför så att du förstår vilken roll du ska spela.

Alina ska läsa på SFI C

Alina försöker studera hemma men barnen tar mycket tid för henne. Hon försöker läsa men det är svårt. Hon förstår inte alla ord och måste slå upp dem. Då glömmen hon vad hon läser.

Alina sover dåligt om nätterna. Hon drömmer mardrömmar om nätterna om soldaterna som våldtog henne under knivhot medan hennes äldste son såg på. Det kommer upp minnesbilder om händelsen i hennes huvud när som helst under dagen. Då försvinner Alina in i en annan värld.

Hon har svårt att se att hennes liv kommer att bli bättre. Ingen vet om vad hon har gått igenom. Det klarar hon inte att berätta om. Det blir svårt att koncentrera sig i skolan och det gör att hon inte har lärt sig grunderna ordentligt. Lärarna brukar säga till henne att hon inte ska slå upp alla ord hon inte förstår men det är svårt. Hon förstår ju inte vad hon läser. När de säger till henne om att inte använda Lexin blir hon irriterad. De förstår inte hur det är.

Det är svårt med vokalerna. Alina hör inte skillnad mellan dem. Det blir svårt att höra vad läraren säger och det blir svårt att läsa.

Alina mår ändå bra när hon är i skolan. Då hinner hon inte tänka så mycket på vad hon gått igenom. Det kan ändå hända att hon får panikångest om hon hör en man som skrattar högt eller om brandlarmet går. Då minns hon allt och det känns som att hon är tillbaka där allt det hemska började.

Alina har bara gått tre år i skolan i sitt hemland. Hon vet inte hur hon ska göra för att lära sig nya ord och komma ihåg dem.

Bilaga 5:5

Fallbeskrivning 5

Ni har en elev som ska läsa svenska som andraspråk på grundläggande nivå. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Ni får 20 minuter på er till mötet. Använd Kartläggningmaterialet som underlag vid samtalet.

Rollbeskrivning

En person i gruppen får ta på sig rollen att vara eleven. Svara så trovärdigt det går på de frågorna som ställs. Läs texten nedanför så att du förstår vilken roll du ska spela.

Yakop ska läsa svenska som andraspråk på grundläggande nivå

Yakop har haft svårt att prata med människor utanför familjen i hela sitt liv. Han känner ångest när han förväntas prata. Många tror att han inte kan prata eftersom de aldrig hört hans röst men det kan han. Många tror också att han är väldigt blyg men det stämmer inte heller. Han är egentligen en glad och pratglad kille men bara när han känner sig trygg. Det här har gjort att när han på lektionerna i mellanstadiet och högstadiet fick en fråga av läraren så fick han panik. Det ledde till att han slutade gå till skolan.

Egentligen älskar Yakop att lära sig nya saker och han läser mycket på egen hand. Hans bror har gått ut gymnasiet och Yakop har varit med när han studerat alla ämnen. Det har varit en utmaning att försöka lära sig mer än sin bror. Han vill så gärna börja studera men är livrädd för att han ska tvingas prata i klassen. Han vet att han måste göra något åt sitt problem men vet inte hur. Nu när han är äldre klarar han att prata med människor om han känner sig trygg. Då viskar han eftersom det är svårt att höra sin egen röst. En del dagar går det bättre att prata, en del dagar går det sämre. Det som gör det lättare att prata är när han vet hur dagen kommer att se ut och vad som förväntas av honom. Då hinner han förbereda sig mentalt.

Bilaga 5:6

Fallbeskrivning 6

Ni har en elev som ska läsa SVA på rundläggande nivå. Eleven heter Eldin, är 27 år och har dyslexi. Hon har jobbat inom hemtjänsten och äldreomsorgen länge men nu vill de att hon ska läsa till undersköterska. Då behöver hon läsa SVA, matematik, SVA 1 och Samhällskunskap 1b. Eldin har bestämt att hon ska börja med svenskan och sedan plocka in fler kurser kommande termin eftersom hon jobbar.

Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Ni får 20 minuter på er till mötet. Använd Kartläggningmaterialet som underlag vid samtalet.

Rollbeskrivning

En person i gruppen får ta på sig rollen att vara eleven. Svara så trovärdigt det går på de frågorna som ställs. Läs texten nedanför så att du förstår vilken roll du ska spela.

Eldin ska läsa SVA 1

Eldin har dyslexi. Hon har inte fått slutbetyg från grundskolan i ämnena SVA och matematik. Hon kom in på introduktionsprogrammet i gymnasiet men hon kände inte att hon fick den hjälp hon behövde.

Nu vill hon börja studera så att hon kan få en utbildning som undersköterska. Då kan hon få fast anställning i kommunen. Hon är bara så orolig hur det ska gå. Både läsning och skrivning är ett stort problem. Eldin lyssnar jättemycket på både skönlitteratur och facklitteratur med hjälp av Storytel och LEGIMUS. Hon älskar att diskutera och analysera det hon "läser".

Eldin har gått en kurs för dyslektiker där hon tränat på avkodning, Fonologisk läsning, ortografisk läsning, morfologi och ljudstridighet men Eldin känner inte att det har blivit bättre. Hon försöker skriva men bokstäverna blir bara fel. På jobbet blir det problem när de ska skriva på tavlan vad de ska göra under dagen och när hon ska gå in på nätet och skriva rapport efter besöket. Hennes kollegor klagar på att hon blandar ihop nummer och bokstäver. Det här har gjort att Eldin har dåligt självförtroende. Hon vet att hon gör ett bra jobb med brukarna men det är svårt som fort hon ska skriva eller läsa.

Matten har varit svår under alla år. Hon blandar ihop siffrorna och när hon ska göra flera saker som t.ex. att ställa upp ett multiplikationstal så glömmer hon vad hon gör. Det blir också svårt när det är ett lästal.

"Det är som att jag är blind men människor ser det inte", säger Eldin.

Bilaga 5:7

Fallbeskrivning 7

Ni har en elev som ska läsa SFI D. Eleven heter Nidar och är 23 år och har svårt att komma i tid till lektionerna. Läraren blir irriterad och då blir Nidar både sårad och arg. Han gör ju så gott han kan. Nu sitter ni på ett möte med eleven för att se vilka anpassningar som kan göras inom ramen för ordinarie undervisning. Ni får 20 minuter på er till mötet. Använd Kartläggningmaterialet som underlag vid samtalet.

Rollbeskrivning

En person i gruppen får ta på sig rollen att vara eleven. Svara så trovärdigt det går på de frågorna som ställs. Läs texten nedanför så att du förstår vilken roll du ska spela.

Nidar 23 år ska läsa SFI D

Nidar tycker om att studera svenska. Det har gått ganska bra i de tidigare kurserna trots att det var en större klass. Läraren där berättade alltid innan lektionen började vad som skulle hända och vad som förväntades av eleverna. Det gjorde att Nidar kände sig lugn.

Det som är svårt är att komma i tid till lektionerna, särskilt på onsdagar när han börjar halv nio. Han har ju jättemycket som han ska hinna med. Först ska hans fiskar få mat. Nidar älskar sina akvariefiskar. Han vet vad alla arter heter och läser mycket om akvariefiskar både på nätet, i tidningar och på nätet. Nidar älskar också att prata om sina fiskar. Men det är mycket att hinna med på morgonen. Han måste alltid se till att vattnet är rent, att det inte finns alger på akvarieglaset, att fiskarna har fått mat i rätt mängd och att alla mår bra. Ibland får han leta länge för att hitta den sista fisken innan han kan gå iväg till skolan.

Före och efter sysslorna med akvariet måste Nidar tvätta sig många gånger om händerna. Han känner sig smutsig om han fått akvarievatten på händerna och han är rädd för att smitta fiskarna med bakterier.

För att hinna med allt måste han gå upp klockan fem på morgonen.

I skolan blir han orolig om läraren är på dåligt humör när han kommer för sent. Då kan han inte koncentrera sig och hela dagen blir fel.

Nidar är inte blyg men har svårt att känna av när han pratar för mycket om sina fiskar. Hans kurskamrater säger inte alltid till och då förstår han inte att han pratat för länge och för mycket. När någon gör det blir han inte arg. Det är bra att människor säger vad de tänker.

Det Nidar inte tycker om är osäkerhet. Osäkerhet om vad som ska hända under lektionen, osäkerhet om vad som krävs av honom, osäkerhet om det händer oförutsedda saker och osäkerhet om varför andra reagerar på ett visst sätt.

Bilaga 6:1

Olika typer av stödbehov på Kompetenscenter våren 2018

Olika typer av stödbehov har kartlagts hos våra elever.

Statistiken bygger på de ansökningar som kommit in till Stödgruppen sedan våren 2018. En elev kan ha flera olika typer av stödbehov. Därför är antal individer under respektive stödbehov fler än det totala antalet elever som fått särskilda stödsatser.

Syftet är att kunna se vilken typ av kompetensutvecklingsbehov som finns och planera in resurser, kurser, föreläsningar och kollegialt lärande därefter.

Typ av stödbehov	Grundläggande kurser			Gymnasie- kurser	Vård och omsorg	SFA	SFI	Stödgruppen
	SVA	SVE	Ma					
Inlärnings- strategier och studieteknik	2	5		1	1		1	
Lästräning				1			15	
skrivträning	2	2		1			8	
Läsförståelse	2	2		1			2	
Språkstöd								
Uttalsträning				2			11	
Samtalsträning				2			4	
Grammatik och skrivregler	2	2		1			4	
Digitala hjälpmedel							1	
Studiehjälp	2	2						
Socialt stöd	1	1					1	
Liten grupp							1	
Konkretisering och uppdelning av arbetsuppgifter	2	2			1		1	
Muntliga prov tillfällen								
Komma ikapp								
Motivation och självförtroende	2	2						
matematikstöd			3					
Minnesträning								

Bilaga 6:2

30 elever har denna termin fått särskilda stödinsatser

Stödelever indelade efter arbetslag					
SFI	SFA	Gr	Gy	VOC	LÄRVUX
21		5	3	1	

Stödelever indelade efter ämne (Elever på gr och gy kan finnas under fler kurser vilket ökar på det sammanlagda antalet)								
SFI	SFA	Gr SVA	Gr SVE	Gr Ma	Gy SVA	Gy SVE	VOC	LÄRVUX
21		3	2	2	1	2	1	

Analys

De tre största områdena när det gäller stödbehov på SFI är lästräning och uttalsträning. Under terminen har 30 elever fått särskilda stödinsatser. Det innebär att lärare ägnat delar av sin schemalagda lektionstid till att arbeta med elever i behov av stödinsatser.

Slutsats

Det känns som att BRAVKOD och Trädet webb tillsammans med TIKI är bra verktyg för att möta elevernas stödbehov. Fler workshops behövs för att alla ska känna sig bekväma med att använda verktygen. En inkluderande tanke skulle vara att alla elever hade ett konto till Trädet och TIKI då dessa program tillsammans kan möta elever på alla nivåer. Då blir det lättare att som lärare stötta eleven och ge råd om passande övningar att jobba med hemma eller i skolan, på ett självständigt sätt.

Två förslag

1. Säkra att de elever som får stödinsatser får det av lärare som behärskar området eleven behöver stöd med, främst skriv, läs- och uttalsträning i SFI.
2. Vi kommer inte att kunna ge alla elever särskilda stödinsatser hur mycket resurser vi än lägger på detta. Därför behöver vi säkra att lärare har bra verktyg som de behärskar och som är individanpassade för eleverna. Vi har Trädet webb som en stor hjälp för att möta fler elever då de kan arbeta individuellt med programmet och även hemma.

Bilaga 7:1

Intervjuguide

- Berätta om hur det har varit att gå till Trädet-gruppen.
- Vad tycker du om Trädet? På vilket sätt har det hjälpt dig?
- Vad tycker du om TIKI? På vilket sätt har det hjälpt dig?
- Vill du fortsätta att komma till Trädet-gruppen efter jul?

Bilaga 8:1

Utvärdering SPSM-kursen

Svara genom att placera ett kryss på skalan!

Vad tycker du om kursupplägget på SPSM:s sida?

Dåligt

1

Mycket bra

5

Är du nöjd med kursupplägget under terminen?

Inte alls

1

Absolut

5

Hur mycket mer upplever du att du vet om hur du ska arbeta med elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller PTSD jämfört med innan SPSM-kursen?

Inte mycket mer alls

1

Väldigt mycket

5

Hur nöjd är du med din insats i kursen?

Inte nöjd alls

1

Väldigt nöjd

5

Bilaga 8:2

Hur mycket mer vet du om hur vi enligt rutinen arbetar kring elever i behov av extra anpassningar och stöd?

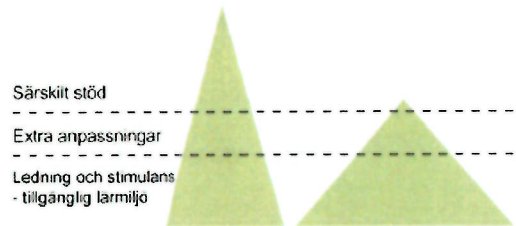

Känner du dig tryggare nu än före kursen med hur du kan stötta en elev med svårigheter?

Titta på den nedre delen av pyramiden.

Skriv ett förslag på vad just du som lärare skulle kunna göra i din vardag för att den delen ska bli så bred som möjligt. Vilka aktiviteter skulle vi kunna införa? Vad skulle vi kunna förändra eller förbättra i organisationen?

Svar: _____

Egna kommentarer om ovanstående frågor:
